

Prevara kot oblika regulacije občutja zavrženosti v zakonskem in političnem odnosu

Še leta 1939 je bil kriterij ljubezni pri ženskah na petem mestu pri izbiri zakonskega partnerja. Leta 1990 je bil pri obeh spolih na prvem mestu. Danes pa je poleg kriterija ljubezni na prvem mestu še potreba po čustveni povezanosti in čustveni varnosti v odnosu (Johnson, 2011). To se sklada s spremembo paradigme na psihoterapevtskem področju (Gostečnik, 2011), da temeljna motivacijska sila človekovega vedenja ni potreba po ugodju, temveč potreba po biti povezan v odnosu, biti sprejet, ljubljen in razumljen, posledica česar je potem tudi ugodje. Potreba po občutenju varnosti in uglašenosti ni pomembna samo v partnerskih odnosih ali v družinskem sistemu, temveč tudi v večjih sistemih, ki jih ljudje tvorimo, kajti vsak sistem ima svoje lastne potrebe in pravila ter teži k sistemskemu ravnovesju. Ti veliki sistemi so na primer župnijske, občinske, državne in druge velike skupnosti. Zato lahko dinamiko, ki jo opazujemo med možem in ženo, uporabimo tudi pri razumevanju dinamike v velikih sistemih, kot je država.

V tem članku bomo uporabili elemente boleče dinamike prevare v partnerskem odnosu pri razlaganju zakonitosti nekaterih bolečih izkušenj v velikem sistemu države, kjer je posledica enaka kot pri prevaranem zakoncu: izguba zaupanja, čustvene varnosti in želje po bližini. Najprej bomo predstavili doživljanje prevare med dvema zakoncema, doživljanje prevaranega in odzivanje vara-jočega. Nato pa bomo s to dinamiko skušali pojasniti dogajanje na ravni večjega sistema, kot je država, kjer se že sedemdeset let ali več odvija hrepenenje po pomiritvi, razumevanju, sočutju ter obtoževanje z ene strani in zani-kanje, minimaliziranje, opravičevanje lastnih

dejanj ter tudi obtoževanje z druge strani. Na koncu bomo predstavili temeljne korake po prevari, ki vodijo k čustveni pomiritvi in povezanosti med dvema zakoncema in skušali to prevesti na raven večjega sistema, kjer vladajo neke vrste bipolarnost, obtoževanje in nepomirjenost.

SPOROČILO PREVARE

Pogosto se zdi, da bistvo prevare predstavlja spolnost in hrepenenje po ugodju, ki ga posameznik doma ne more zadovoljiti. Tej domnevi nasprotuje dejstvo, da si s prevaro človek nakoplje več neugodja, kot pa

doživi ugodja, in da ljudje, ki varajo, ponavadi nimajo zaprtega dostopa do telesne povezanosti s svojim zakoncem. Zakaj torej gre pri prevari? Na to vprašanje so najbolje odgovorili relacijski znanstveniki (Johnson, 2011), ki so v njej videli nadomestno zadovoljevanje temeljne potrebe po povezanosti, ki najgloblje rezultira v telesni povezanosti. Paradoksalno, te povezanosti ne zmorejo ustvariti tam, kjer bi jo lahko, se pravi doma, v primarnem odnosu tega hrepenenja po odnosnosti.

BLIŽINA JE NEVARNOST

Če hočemo razumeti njihovo tovrstno vedenje, se moramo poglobiti v njihovo doživljanje bližine. Pri njih so strokovnjaki ugotovili, da po določenem času začno doživljati kot nevarne osebe tiste ljudi, ki so jim najbližje, se pravi, njihov zakonec, ker ga on/ona najlažje rani. Vemo pa, da je strah največja ovira sproščenega povezovanja. Tam, kjer je strah, ni sproščenosti in ni želje po telesni povezanosti. Temu pravimo tudi psihična impotenca (Gostečnik, 2005). Ljudje čutijo željo po globlji in tesnejši povezanosti, hkrati pa jih je tega najbolj strah, zato to napetost zregulirajo v obliki prevare, ker brez odnosa ne morejo živeti, četudi je slednji zreduciran na golo telesnost. Tako smo pogosto priča temu, da se kdo (razveže in) preseli k novi partnerki/ju, vendar se, ko mu ta oseba pride preblizu na čustveni ravni, začne umikati tudi pred njo in spet se sproži spirala distanciranja oziroma varanja. Zato si velja zapomniti, da je v ozadju te dinamike nezavedno psihično organizacijsko pravilo: kdor je blizu, je nevaren – to pravilo se vzpostavi pri ljudeh, ki so primarne odnosi s starši ali skrbniki doživljali kot čustveno nevarne, bodisi, da so jih čustveno in fizično preokupirali, bodisi da so jih na enem ali obeh področjih zanemarjali. V obeh primerih je posledica temeljno nezaupanje, tako da nekdo, ki je blizu tej osebi, ne samo, da je ne začuti in ne poskrbi zanjo, temveč jo lahko tudi globoko rani. Zato bo takšna oseba iz sebi nejasnih razlogov pogosto vzpostavila

distancirane in kontrolirane intimne odnose in bo bližnje osebe doživljala kot nevarne ter se jim zato čustveno ali tudi telesno izogibala. Po drugi strani je ne bo strah imeti spolnih odnosov z neznanci, kjer je velika nevarnost okužb, ne bo je strah iti k prostitutkam ali imeti druga zunajzakonska razmerja. Skupno vsemu temu je, da gre za popačeno doživljanje, kaj in kje je varno in kaj in kje je nevarno. In to je pogosto njihova primarna izkušnja: tam, kjer bi moralo biti varno, je bilo nevarno in temu niso mogli ubežati. Zato sedaj bežijo in se umikajo, kadarkoli se jim prebudi ta nezavedni strah iz preteklosti, s tem, da ga pripisujejo sedanosti; to je njihovi sedanji ženi ali možu.

PROJICIRANJE BOLEČIH OBČUTIJ V DRUGEGA ZAKONCA (OZ. SOVRAŽNIKA)

Kot smo že omenili, vzrok tega izkrivljene-ga doživljanju varnosti oz. nevarnosti v medsebojnih odnosih pogosto najdemo tudi v relacijski travmi (Herman, 1997), o kateri lahko govorimo takrat, kadar je bil kdo dlje časa izpostavljen povečanim neprijetnim okoliščinam zaradi njemu najbližjih oseb. Kot pri vsaki nepredelani travmi se tudi tu pojavi potreba po predelovanju travmatične izkušnje preko mehanizma kompulzivnega ponavljanja in preko mehanizma projekcijsko-introjekcijske identifikacije (PII) (Gostečnik, 2011).

Prvi mehanizem človeka sili, da nezavedno ponavlja nerazrešene vsebine, dokler ne doživi dokončne razbremenitve in zadovoljivega zaključka v preteklosti s travmo zaznamovane situacije. Konkretno to pomeni vedno novo poustvarjanje "varno-nevarnih" odnosov, ko oseba tudi iz varnih odnosov naredi nevarne, ker le slednji spominjamo na nepredelano travmo, ki jo mora vedno znova poustvarjati z upanjem, da bo končno doživel globinsko sprostitev, zaceljenje ali odrešenje. V teološkem jeziku bi lahko naredili vzporednico s povezanostjo med "srečno krivdo"

in odrešenjem – če hoče biti človek odrešen, mora biti najprej kriv in grešen.

Za zadovoljiv zaključek kompulzivnega oziroma zasvojitvenega ponavljanja nečesa nerazrešenega relacijski pristopi odgovarjajo z novo oblika odnosa, ki je za človeka varen, kjer se počuti razumljenega in sprejetega. Tudi krščanstvo na to vprašanja odgovarja z novo obliko odnosa, ki postane prostor milosti. Enako meni tudi Jung (Levin, 1998), ki je začetnikom gibanja anonimnih alkoholikov svetoval, da morajo za prekinitve destruktivnega zasvojitvenega vedenja vzpostaviti odnos z Višjo Silo, da bodo doživeli globinsko paradigmatično spremembo, ki je edina lahko porok za trajno spremembo. Tako bosta tudi mož in žena mogla vzpostaviti nov odnos, in to je cilj terapevtskega procesa; ne spreminjanje posameznika, temveč spreminjanje odnosa med njima.

Drugi mehanizem PII predstavlja kompleksen obrambni mehanizem, s pomočjo katerega se tisti, ki vara, sooča z bolečimi občutki. To stori tako, da skuša omenjena občutja potlačiti in jih prenesti na drugo osebo. Prevara predstavlja del tega mehanizma, s pomočjo katerega se varajoči znebi občutkov ponižanosti, manjvrednosti, drugorazrednosti, nemoči, jeze, osramočenosti, prezrtosti ter odrinjenosti. Vsa ta občutja se preko prevare prenesejo na prevaranega partnerja. Nezavedna logika teh projekcij je želja, da prevarani partner varajočemu pomaga predelati boleča občutja in jih v predelani in sprejemljivi obliki vrne nazaj. Če hočemo razumeti prevaro, moramo razumeti to vsiljeno željo in potrebo po regulaciji zelo bolečih občutij. Odgovorno in konstruktivno bi bilo, če bi partner, namesto da vara, drugemu povedal, kako se počuti, četudi ne ve, zakaj tako čuti. Namesto tega naredi nekaj, s čimer zelo neposredno pokaže drugemu, kako se je prej počutil. Tako temeljni motiv pri prevari ni spolnost ali ugodje, temveč odstranitev in premestitev vseh bolečih občutij v prevaranega partnerja.

Popačeno doživljanje (Wolinsky in Ryan, 1991), kaj je varno in nevarno, ki je bilo vzpostavljeno v preteklosti, se preko prevare

obnavlja in prenese v sedanost, v sedanji partnerski odnos, ko se poruši medsebojno zaupanje med zakoncema. Na ta način bo drugi zakonec v polnosti doživel, kar je prvi doživljal v preteklosti, pa se tega morda sploh ni zavedal. Gre za projiciranje strahu, nezaupanja in morda nezavarovanosti, izpostavljenosti, vsega, kar je varajoči partner zavedno ali predvsem nezavedno doživljal, pa tega ni mogel predelati in je zato na sicer destruktiven način iskal pot, kako bi se teh vsebin znebil.

Vse omenjene dinamike, povezane s prevaro, lahko postavimo v kontekst ponavljanja medgeneracijskega vzorca odzivanja pri reševanju konfliktnih situacij. Ni naključje, da se pri kom pojavi obrambni mehanizem projiciranja potlačenih občutij v drugega, kakor tudi ni naključje, da si ti ljudje nezavedno poiščejo sozakonca, ki si je v svoji družini ponavadi ustvaril komplementaren obrambni mehanizem, ko je moral vse posrkati in ob tem tiho trpeti. Se pravi, eden izbruha, drugi pa vse posrka in se ob tem morda še počuti krivega, kakor se prevaran zakonec morda čuti deloma krivega za varanje drugega zakonca.

ODGOVORNOST IN SVOBODA

Ob omenjanju nezavednih mehanizmov in zaznamovanosti s travmatičnimi preteklimi izkustvi se lahko poraja vprašanje, koliko je varajoči zakonec svoboden in odgovoren za lastna dejanja. Ne bomo trdili, da smo ljudje popolnoma svobodni in da se z močjo volje da vse narediti, kakor tudi ne bomo v freudovskem smislu trdili, da smo ljudje ujetniki bestialnih nagonov, ki predstavljajo večinski del naše narave (Gostečnik, 2005). Vsak posameznik je odgovoren za lastna dejanja, kar vključuje, da se zaveda lastnih omejitev, kjer je še lahko svoboden in odgovoren. V zakonskem življenju to lahko pomeni iskren in transparenten odnos, da si zakonca lahko povesta, kaj doživljata. V našem svetu še vedno velja pravilo, da ni dobro, če si zakonca

povesta, če se pojavi določena simpatija do tretje osebe, ker bi ob tem bil prizadet drugi partner, in mora prvi partner to urediti z močjo volje, torej sam. Klinična praksa priča o nasprotnem; tam, kjer si zakonca to povesta, ta t. i. "zaljubljenost iz stiske" hitro splahni, hkrati pa se poglobi njuno medsebojno zaupanje, ker sta si bila pripravljena biti ranljiva. Če to preoblikujemo v pravilo in se naslonimo na Sveto pismo, lahko v pavlinskem duhu (2 Kor 12, 10) rečemo "Kajti močan sem tedaj, ko sem slaboten". Ko si dva priznata določeno šibkost, nemoč ali ranljivost, postaneta močna, varna in osvobojena.

PRENOS DRUŽINSKIH VZORCEV ODNOSOV NA POLITIČNO RAVEN

V prvem delu prispevka smo predstavili dinamiko zakonske prevare, to, kaj jo povzroča in kaj doživljata ena ter druga stran. Ravno doživljanje in odzivanje obeh strani lahko prenesemo na mnoge situacije in odnose, ki jih oblikujemo ljudje. Gre za t. i. prenos družinskih, primarnih nerazrešenih vzorcev odnosov v službene in politične odnose (Bowen, 1978). Če se je kdo počutil v družini zapostavljenega ali prezrtega, bo lahko tudi v partnerskem odnosu vstopil v vlogo, kjer bo spet prezrt ali odrinjen ali pa bo obratno to povzročal drugim in se bodo ljudje ob njem počutili zavrženo in manjvredno. To se lahko dogaja tudi v službi in na političnem prizorišču. Posameznik, ki izhaja iz nerazrešenih primarnih odnosov, bo brez lastnega zavestnega dela na teh vsebinah kompulzivno ponavljal vlogo žrtve ali vlogo rablja. Neredko oboje; v nekaterih odnosih bo imel eno vlogo, v drugih pa drugo. Na političnem področju se je recimo počutil kot žrtev, njegovi otroci ali žena pa so ga doživljali kot rablja, čeprav je sam sebe doživljal kot odgovornega krščanskega starša. Enako so bili lahko tudi ljudje, ki so imeli na političnem področju vlogo rablja, doma dokaj korektni. Za "psihično ekonomijo" je dovolj, da ima človek na razpolago vsaj eno področje, kjer lahko "izbruha" svoj

notranji nezavedni nepredelani gnev in bes. S tem, da se bo ciljna skupina, ki je prejemnik teh vsebin, najverjetneje počutila zlorabljeno, travmatizirano, nemočno, jezno, prestrašeno, negotovo.

BREZ STIKA Z LASTNIMI OBČUTJI

Kako presekat tak cikl pogosto "nezavednega" zlorabljanja? Zakaj nezavednega? Zato, ker ti ljudje večinoma ne čutijo gorja, ki ga povzročajo drugim. Jih ne začutijo, ker so morali že zdavnaj zanikati in potlačiti svoja lastna boleča občutja. Kako si sicer lahko razlagamo vse okrutnosti, ki so se dogajale v naši polpretekli zgodovini? Enako tudi zakonec ne more drugega zakonca varati, če v polnosti čuti, kako s tem poniža in razvrednoti partnerja. Prav tako ne bi mogel varati drugega zakonca, če bi pravočasno funkcionalno čutil strah (pred razpadom zakona ali družine), sram (ki ga potem doživlja ob razkritju afere) in gnus (ki ga pogosto prejmemo ob samem dejanju prevare). Zato tako pri partnerskih kot tudi političnih prevarah in zlorabah storilci ne čutijo dovolj ne sebe ne drugih. To potrjuje klinična praksa, ko varajoči, če že prizna prevaro, preprečuje prevaranemu partnerju, da bi omenjal pretekle boleče dogodke in spraševal o njih. S tem zaščiti sebe, da mu ne bi bilo neprijetno in da ne bi začutil vse groze, ki jo je povzročil drugemu partnerju. Enako je na političnem področju, ko kdo zagovarja načelo "ne ozirajmo se preveč v preteklost, raje glejmo naprej". S tem se tista politična stran, ki ji je neprijetno ob omenjanju preteklosti, zaščiti ob grozljivih dogodkih, ki so jih storili oni ali njihovi starši. Ob terapevtskem ali političnem razreševanju težav se zato velja vedno znova spomniti: "In spoznali boste resnico in resnica vas bo osvobodila" (Jn 8, 32). Če to apliciramo na obe področji, pomeni, da bo varajoči človek moral najprej razumeti, kaj ga je gnalo v prevaro, drugič pa bo moral v polnosti začutiti, kako je bilo drugemu. Šele oboje lahko polagoma pomiri drugo stran, da mu bo spet začela zaupati. Prvi korak pomeni,

da najde varnost v sebi, ki je potrebna, da prepozna v prihodnosti morebitne dražljaje, ki bi ga spet lahko "odnesli" v objem tretje osebe. Drugi korak predstavlja to, da se zmore postaviti v kožo prevarane osebe, da začuti vso kompleksnost in globino bolečine, ki jo je prevarani doživljal. Ta korak predpostavlja najprej večkratno pozorno in potrpežljivo poslušanje prevaranega partnerja in iskreno zanimanje zanj. Šele ta dva koraka lahko polagoma pomirita prevaranega zakonca. Na političnem področju bi prvi korak pomenil, da se tisti, ki je bil storilec povojnih pobojev ali političnih zlorab, zave in spregovori o svojih primarnih motivih, ki so ga za to motivirali. To so lahko predvojne frustracije ali utesjenost na družbenem ali tudi na družinskem nivoju. Primer so diktatorji, kot so Stalin, Hitler, Husein, ki so bil vsi žrtve družinskega nasilja in so vladali na način, kot so jih obvladovali ali bolje rečeno zlorabljali lastni starši (Miller, 2005). To je primer mehanizma projekcijsko-introjekcijske identifikacije (Gostečnik, 2011), ko kdo drugim povzroči podobno bolečino, kot jo je sam doživel in se na ta način znebi neprijetnih občutij. Podobno velja za primer spolnih zlorab, fizičnega nasilja in tudi prevar, kjer kdo lastno prezrtost in manjvrednost skuša razrešiti na način, da drugemu prebudi občutek prezrtosti in razvrednotenosti.

Drugi korak na družbeno-političnem področju bi lahko predstavljalo zanimanje storilcev ali predstavnikov oblasti za doživljanje žrtev in njihovih svojcev, za to, kaj so doživljali ob teh travmatičnih dogodkih. Namesto dušenja tovrstnih javnih pogovorov in dostopa do dokumentov bi ta korak vključeval odpiranje dialoga in predvsem tega, da bi se žrtve dejansko počutile slišane in razumljene v svojem trpljenju. Morda je to lažje razumeti ob primeru prometnih nesreč s smrtnim izidom, ko svojci pokojnih od storilca ne želijo zgolj priznanja krivde, ampak predvsem iskreno obžalovanje in iskreno zanimanje za njihovo doživljanje, kako jim je ob nenadni tragični izgubi svojca.

ZANIKANJE IN MINIMALIZIRANJE

Vzporednico med partnersko prevaro in družbeno-politično prevaro lahko naredimo tudi med tem, kako se (neprimerno) odzivata storilca prevare. Pri obeh je zaznati obrambne mehanizme zanikanja, minimaliziranja dejanj, prelaganje odgovornosti na drugo stran, obtoževanje druge strani, da so tudi krivi, da so se "morala" zgoditi ta in ta neprijetna dejanja, izpostavljanje samo tistih dejstev, ki jim preveč ne škodijo, prikrivanje; vse z namenom, da bi zaščitili sebe. Ravno slednje žrtve najbolj prizadene: dejstvo, da se storilci spet ozirajo zgolj nase, da skrbijo samo zase in se zato žrtve spet počutijo prezrte in dobijo sporočilo storilcev, da so njihove bolečine nepomembne.

Ta pojav se lahko dogaja tudi eno ali dve generaciji kasneje; ko potomci ali politični nasledniki storilcev čutijo močno lojalnost in zavezanost temu, da morajo ščititi podobo svojih predhodnikov. Omenjeno lahko razumemo, če razumemo, kaj pomeni nediferenciacija, nerazmejenost ali zlepljenost med otrokom in staršem. Nediferenciran sin se bo počutil slabega, če mu bo kdo omenjal očetove napake: če je bil oče "slab", potem sem tudi jaz "slab", medtem ko bo razmejen in psihično stabilen sin, ki ne bo razcepljeno ali črno-belo doživljal svojega očeta, zmožen sprejeti ocene o svojem očetu in kljub temu ohraniti stabilno samopodobo. V nasprotnem primeru mora človek slepo in avtomatično zagovarjati svoje starše in politično sorodne osebe, sicer se bo počutil sam ogroženega, napadanega in neprimerne. Zaradi teh (pogosto nezavednih) avtomatizmov bo dialog s tako osebo otežujoč ali celo nemogoč, ker za dialog potrebujemo dva diferencirana in svobodna človeka ali dve svobodni strani. V ta kontekst nediferenciranosti lahko postavimo tudi fenomen občudovanja Tita v našem prostoru. To težko razumemo, če ne razumemo, kaj je Tito komu pomenil. Ljudje bodo veliko lažje spregledali napake človeku (če zanje najprej niso vedeli), če so v njem podoživljali mnoge

stvari, ki jih niso mogli ob svojih očetih, ker so le-ti morda umrli v vojni ali delali v tujini ali pa so bili čustveno odsotni. Tako so bili mnogi s Titom veliko močnejše čustveno povezani kot z lastnim očetom, pa čeprav samo preko uradnih medijev. Mnogi so se s identificirali s Titom, z njegovimi uradno predstavljenimi značajskimi lastnostmi, kot so odločnost, varnost, zanesljivost, ponos ... In če bi danes sprejeli, da je bil tiran in diktator, bi jim vzeli temelj, na katerem so sami v večji ali manjši meri gradili lastno identiteto, vsaj tisti del, ki je vezan na družbeno varnost in družbeno odličnost. Če bi jim to vzeli, bi se počutili prevarane, izdane, spodrezane, zato bodo avtomatično zagovarjali Tita, ker s tem ščitijo lastno navidezno stabilnost. To je kot žena, ki noče sprejeti dejstva, da jo mož vara, ker bi omenjeno ogrozilo njeno podobo o čudovitem zakonskem odnosu, ki si ga tako močno želi; če pa varanje že sprejme, je lahko jezna predvsem na ljubico, da se je zapletla z njenim možem, ali pa se s pomočjo obrambnega mehanizma racionalizacije pomiri v smislu "bil je pod vplivom alkohola"; vse z namenom, da bi ostala z njim, ker jo bolj prizadene biti sama in zapuščena kot pa to, da ga opravičuje.

STRANPOTI OBEH STRANI

Pri obeh straneh, pri tisti, ki je bila prevarana ali žrtev, in pri tisti, ki vara ali povzroča trpljenje, velja omeniti še nefunkcionalna stanja in vedenja, za katere sta sami odgovorni. Tragičnost ali neodrešenost šibkejše strani je, če sprejme, da je talec nesočutnosti druge strani. To bi pomenilo, da bo prevarana stran lahko svobodno zaživela šele takrat, ko bo druga stran v polnosti priznala svoja dejanja; s tem ne želimo reči, da opravičilo ni pomembno. Želimo le poudariti, da doseči medsebojno spravo in prenehati biti suženj ali talec preteklih travmatičnih izkustev ni eno in isto. Medtem ko za spravo potrebujemo obe strani, je lahko posameznik ujetništva preteklih bolečin odrešen brez sodelovanja druge strani.

Kakor smo že večkrat poudarili, prevarana stran ni odgovorna za to, kar ji je bilo storjeno, je pa odgovorna za to, kaj bo s temi občutki in bolečinami naredila. Kakor se na primer prevarana ženska lahko mesece in mesece posveča moževi prevari, prebiranju njegove elektronske pošte z drugimi ženskami, in s tem pogloblja lastno bolečino (pa ne zagovarjamo zanikanja), se lahko na družbenem področju kdo popolnoma osredotoča na lastno bolečino in zanemari druge plati življenja. Tak posameznik dovoli temu dogodku, da mu v celoti oblikuje ali bolje rečeno vsili pogled na mnoge stvari v življenju izključno s tega zornega kota, zaradi česar bo sebe kar naprej doživljal kot manjvrednega, drugorazrednega oz. žrtev. To je terapevtsko razumljivo, ker travmatična izkušnja poseže globoko v človekovo doživljanje, zaznavanje, razmišljanje in motivacijo. Vendar lahko travma ali bolečina učinkuje zasvojitveno na način, da se človek od te bolečine ne zmore več ločiti. V tem smislu je moč razumeti, zakaj se mnoge žene ločijo od svojih mož, nekdanjih alkoholikov, šele, ko se ti pozdravijo, ali zakaj se v terapevtskem procesu pojavi blokada, tik preden bi se kdo lahko razbremenil bolečih stvari – ker bi potem lahko nastala praznina. Kaj pa sedaj, ko sem leta in leta organiziral svoje življenje okrog te bolečine ali krivice, ki je sedaj več ni oz. je manjša? V jeziku eksistencialistov bi temu lahko rekli, da je novonastala notranja svoboda lahko veliko breme in lahko prebuja veliko tesnobe.

Kako to razumeti, ko pa bi večina ljudi dejala, da je normalno, da človek noče živeti v bolečini in z občutki drugorazrednosti. Relacijsko-družina paradigma (Gostečnik, 2011) na to vprašanje odgovarja s človekovim primarnim motivacijskim gonilom, ki je zasledovanje tiste oblike primarnega odnosa, občutja, biopsiholoških stanj, ki so človeka najgloblje zaznamovali. In travmatična izkustva vsekakor sodijo sem. Človek je notranje gnan, da neustavljivo hrepeni po razrešitvi nezaceljenih ran, pri čemer mu pomagata mehanizma kompulzivnega ponavljanja in

PII, preko katerih bo vedno znova obnavljal boleča vzdušja in projiciral v sedanost svoje lastno nerazrešeno preteklost z namenom, da bi v sedanosti končno doživel odrešenje in osvoboditev notranje kompulzivnosti. Te osvoboditve ni moč doseči, če se človek ne odpre, ker tako terapevtska razrešitev kot teološka odrešitev predpostavljata odnos, človekovo odprtost. Zato je za te ljudi izjemnega pomena vključitev v skupine, v pogovore o njihovih izkušnjah, da dobijo sočutne odzive bližnjih, spodbude, pa tudi aktivno izročanje bolečine Bogu s prošnjo za notranjo ozdravitev in pomiritev, da svojo notranjost izčistijo vsebin, ki so jim jih vsilili "rablji". Zavedati se je treba, da je tudi poslavljanje od bolečin lahko boleče in da je to svojevrsten proces žalovanja.

Pri storilcih prevar ravno tako obstajajo stranpoti, čeprav je že prevara sama na sebi stranpot, vendar se bomo osredotočili na dejanja in vedenja po storjeni krivici: kaj lahko storilec stori, da bo sam laže živel (posledično seveda tudi žrtev). Življenje v zanikanju pušča sledi na različnih področjih posameznikovega življenja. Nekdo ne more biti na enem področju popolnoma transparenten, na drugem področju pa avtomatično zanika določena lastna dejanja. Neredko v takih primerih nosijo posledice njihovi otroci, ki odigravajo starševske potlačene, tabuizirane in nerazrešene vsebine (Bradshaw, 1995). Na primer: voda ne more biti v večjem delu posode vodoravno poravnana, na manjšem delu iste posode pa ne. Zato si bodo mnogi storilci prizadevali "poravnati vodo" v celotni posodi tako, da bodo sami sebe začeli prepričevati v smer, ki jih vsaj navidezno pomiri, zavedno ali nezavedno prikrojevati zgodbo oz. resnico tako, da ustreza njim, kar bodo terjali tudi od ljudi, ki obdajajo. Kdor se temu ne podredi, ga odstranijo, ker vzbuja njihovo slabo vest. Poglobljanje tovrstnega izkrivljenega razmišljanja in posledično tudi doživljanja je značilno za osebe, ki imajo težave z zasvojenostjo. In ravno s prisposodobno zasvojenosti lahko najlaže pojasnimo stanje zgrešenosti storilca, ki ne

prizna lastnih napak. To je življenje skrivanja, kontroliranja, nadziranja in hkrati strahu pred tem, da bi bil razkrit. Gre za življenje v izolaciji, nezaupanju, zanašanju samo nase, v notranji tesnobi. To je življenje v ujetništvu, kjer so se ljudje že zdavnaj odpovedali iluziji notranje svobode, zato je edino, kar lahko vsaj malo poteši njihovo tesnobo, kontroliranje morebitnih sovražnikov: v partnerskem odnosu bo varajoči partner skušal odstraniti skriti telefon, zbrisati vse elektronske sledi, medtem ko bo na družbeno-političnem področju kdo skušal skriti ali preprečiti dostop do pomembnih zgodovinskih ali poslovnih dokumentov. Če sklenemo, obe strani se lahko ujameta v lastno ujetništvo: prva stran v ujetništvo neobglenosti in samopomilovanja, druga stran pa v ujetništvo strahu in tesnobe.

SKLEP

Podobna dinamika, kakor se odvija med dvema zakoncema, kjer je navzoča prevara, se lahko odvija tudi med dvema stranema na družbeno-politični ravni. Pogosto je nezavedni vzgib za prevaro skrit daleč v preteklosti, v nereguliranih občutjih prezrtosti in nevrednosti, ko se dva zakonca še nista poznala. Vendar lahko potem nadaljevanje varanja in "nezdravljenje" posledic varanja dejansko pripelje do razpada zakona, za kar ne more biti več odgovorna preteklost, temveč je odgovoren zakonec, ki je varal.

Enako se lahko vprašamo, kaj je bil tisti nezavedni vzgib preteklosti, tiste njene neregulirane bolečine, ki so vnesle boleči konflikt med dve strani v slovenskem narodu v več generacijah, kar se je potem samo še poglobljalo, zaradi česar se danes o teh izvornih vzgibih ne govori več, ker preveč bolijo sedanje oz. kasnejše brazgotine, ki jih je ena stran povzročila drugi. Kaj to pomeni? Mož se lahko počuti ob ženi manjvrednega, ker manj zasluži, lahko se je počutil zaposavljenega tudi v primarni družini, vendar vse to ne opravičuje dejstva, da potem prevara ženo in s tem vanjo projicira občutek

manjvrednosti. Enako bi lahko tudi rekli, da je možno, da se je ena stran počutila v določenem zgodovinskem trenutku utesnjeno in zavrženo, vendar to ne more opravičevati njenih kasnejših maščevalnih odzivov. Kakor je na neki način novost relacijskega pristopa, da pride do jasne razmejitev, kdo je odgovoren za prevaro in se ne mešeta v smislu, da je vsaka stran malo kriva (za nasilje, zlorabe, alkoholizem in prevaro je vedno odgovoren izljučno storilec), je potrebno tudi na družbeno-političnem področju, sicer ob vsej kompleksnosti dogodkov, jasno razmejiti, kdo je odgovoren za katero dejanje, sicer agonija nepomirjenosti (in nevarne navezanosti) še ne bo pojenjala, kar je ena izmed temeljnih potreb tako zakonskega kakor tudi večjega, državnega sistema.

LITERATURA:

- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. New York: J. Aronson.
- Bradshaw, J. (1995). *Family secrets : what you don't know can hurt you*. London: Piatkus.
- Gostečnik, C. (2005). *Psihoanaliza in religiozno izkustvo : [religiozno izkustvo, sakralni prostor, relacijska družinska teorija, sakralni odnos, hrepenenje po drugem, iskanje drugega in Boga]* (Vol. 6). Ljubljana: Brat Frančišek; Frančiškanski družinski inštitut.
- Gostečnik, C. (2011). *Inovativna relacijska družinska terapija : inovativni psiho-biološki model* (Vol. 13). Ljubljana: Brat Frančišek; Teološka fakulteta; Frančiškanski družinski inštitut.
- Herman, J. L. (1997). *Trauma and recovery* ([New ed.] ed.). London: Pandora.
- Johnson, S. M. (2011). *Hold me tight : your guide to the most successful approach to building loving relationships*. London: Piatkus.
- Levin, J. D. (1998). *Couple and family therapy of addiction*. Northvale, N.J. ; London: Jason Aronson.
- Miller, A. (2005). *Upor telesa*. Ljubljana: Tangram.
- Wolinsky, S., & Ryan, M. O. (1991). *Trances people live : healing approaches in quantum psychology*. Bramble Company.